

Stockholms
stad

Förhandsbedömningar Barn 0-12 år

Socialtjänstinspektörernas
kvalitetsgranskning

Förhandsbedömningar Barn 0-12 år
Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning
Augusti 2024

Dnr: SOF 2023/605

Utgivare: Socialförvaltningen

Kontaktperson: Anna Forsström & Johanna Lidman-Strauss

Sammanfattning

Stockholms stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen med fokus på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Aktuell kvalitetsgranskning avser förhandsbedömningar gällande barn i åldrarna 0-12 år. Sammanlagt granskades handläggningen av 286 anmälningar som inte lett till utredning vid samtliga elva stadsdelsförvaltningar.

Det granskade materialet visade generellt på rättssäkerhet på så sätt att de formella handläggningskraven i stort var uppfyllda vad gäller lagstadgade tidsgränser och relevant dokumentation. Detta är särskilt positivt mot bakgrund av att Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) tidigare kritiserat rättssäkerheten i förhandsbedömningar.¹ I merparten av de granskade förhandsbedömningarna framkom en välgrundad motivering till varför den inkomna oron inte motiverade att inleda utredning. I cirka 20 procent av det granskade underlaget fanns dock kvarstående oro som borde ha föranlett en utredning. I några fall hade oron eventuellt kunnat avta om samtal med barnet hade genomförts. Några anmälningar innehöll så allvarliga uppgifter att de måste anses omfattas av utredningsskyldigheten. Sådana ärenden återfanns vid samtliga förvaltningar vilket innebär att fortsatt utveckling krävs inom detta område.

Barn har enligt Barnkonventionen rätt att uttrycka sin mening och höras i frågor som rör dem. Barn gjordes delaktiga genom samtal med socialtjänsten i 25 procent av det granskade materialet. De barnsamtal som hölls vid samtliga stadsdelsförvaltningar var överlag av god kvalitet. I de fall barnet inkluderades blev underlaget för beslut säkrare och barnets stödbehov framkom tydligare. Att göra fler barn delaktiga genom samtal är ett tydligt utvecklingsområde. Detta gäller även barnskyddsperspektivet som kan stärkas genom barns delaktighet. I underlaget förekom att allvarliga anmälningar skrevs av med ett enda samtal som grund, där barnets vårdnadshavare nekade till uppgifterna, och barnets berättelse helt saknades.

Samverkan med andra funktioner inom socialtjänsten, som exempelvis missbrukshandläggare, förekom sällan i det granskade materialet. I många ärenden hade en kollega från en annan enhet kunnat bidra vid mötet med familjen, med relevanta frågor och

---

¹ IVO (2014) Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga? (2015) Skyddsnetet som inte får brista

motivationsarbete utifrån en specialistkompetens som
barnhandläggare generellt saknar.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Granskningsmetod.....	6
God kvalitet inom socialtjänsten.....	6
Granskningsmodell.....	7
Målgrupp, urval och avgränsning	8
Utgångspunkter	9
Anmälningar och förhandsbedömningar	9
Bakgrund	11
Granskningsresultat	12
Ärendeurvalet/anmälningarna	12
Handläggningen	15
Barnens delaktighet	19
Samverkan och hänvisningar	21
Dialogmöten med enheterna	21
<i>Barns delaktighet.....</i>	<i>21</i>
<i>Konkret oro leder inte alltid till utredning.....</i>	<i>22</i>
<i>Samverkan .....</i>	<i>22</i>
<i>Likställighet.....</i>	<i>23</i>
Socialtjänstinspektörernas analys	23
Jämställdhetsanalys	23
Trygghet och säkerhet	24
Självbestämmande och integritet	26
Tillgänglig och kunskapsbaserad verksamhet	27
Helhetssyn och samordning.....	28
Effektivitet.....	29

Inledning

Stockholms stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen med fokus på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningarna genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell som bygger på de kvalitetskriterier Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) tog fram 2010. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. En årsrapport avges till socialnämnden och kommunstyrelsen.

Att bevaka likställigheten över staden samt sprida goda exempel är en viktig del av granskningarna, i syfte att stödja verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhets- och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Det aktuella granskningstemat valdes för att komplettera tidigare genomförda kvalitetsgranskningar av barnavårdsutredningar vid stadens stadsdelsförvaltningar² samt ge fördjupad insyn i vilka anmälningar som inte leder till att utredning inleds, då information om detta saknas på gruppnivå. Granskningens syfte är att se hur stadsdelsförvaltningarnas handläggning överensstämmer med lagstiftningens intentioner samt om lagstiftningen tillämpas på ett likställt sätt i stadens socialtjänst.

Granskningsmetod

God kvalitet inom socialtjänsten

I 3 kap. 3 § Socialtjänstlagen (SoL) anges att ”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”.

Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) har 2010 tagit fram en definition av god kvalitet inom socialtjänsten, som utgörs av följande områden:

- **Trygghet och säkerhet**
Trygghet och säkerhet innebär att stöd och insatser utförs enligt gällande regelverk. De är förutsägbara och det finns

---

² Socialförvaltningen (2022) Handläggning av barnärenden 0-12 år - socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada förhindras genom förebyggande arbete.

- **Självbestämmande och integritet**
Självbestämmande och integritet innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val.
- **Tillgänglighet**
Tillgänglighet innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av stöd och insatser inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika gruppers och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog.
- **Helhetssyn och samordning**
Helhetssyn utgår från den enskildes samlade livssituation. Då den enskilde har behov av stöd och insatser som bedrivs inom olika verksamheter eller av olika utförare och professioner är dessa samordnade. Det finns en tydlig ansvarsfördelning och stöd och insatser präglas av kontinuitet.
- **Kunskapsbaserad verksamhet**
Kunskapsbaserad innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes egna erfarenheter tas till vara.
- **Effektivitet**
Effektivitet innebär att resurserna utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål för verksamheten.

Granskningsmodell

Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet inom socialtjänsten och dels på de beskrivna kvalitetsområdena.

Granskningen följer arbetsmodellen nedan:

- Inledande informationsbrev till berörda stadsdelsförvaltningar
- Informationsmöte med ledning
- Informationsmöte med arbetsgruppen
- Genomgång av verksamhetsplan och policydokument
- Granskning av ärenden i de kronologiska pärnarna
- Intervjuer med sakkunniga

- Resultatåterkoppling och dialogmöte med ledning och medarbetare
- Rapport till råd för funktionshinderfrågor
- Rapport till socialnämnden
- Rapport till stadsdelsnämnderna
- Uppföljning cirka sex till nio månader efter avslutad granskning

Målgrupp, urval och avgränsning

Granskningen omfattar handläggningen av förhandsbedömningar vid samtliga stadsdelsförvaltningar i staden. Urvalet av förhandsbedömningar som granskats har gjorts utifrån kriteriet att de inte lett till utredning. Granskningen genomfördes under våren 2024. Vid varje stadsdelsförvaltning valdes 26 förhandsbedömningar ut från de kronologiska pärmarna, vilka innehåller samtliga anmälningar som inte lett till utredning. Anmälningarna i urvalet inkom under 2023. Undantaget var Järva och Norra innerstadens stadsdelsförvaltningar där förhandsbedömningar granskades från tidpunkten för respektive förvaltnings sammanslagning under hösten 2023 fram till granskningstillfället 2024. Ärenden valdes ut med ett slumpmässigt kvoturval uppdelat på kön. Totalt granskades 286 barns ärenden varav hälften flickor och hälften pojkar.

Granskningen genomfördes utifrån en upprättad granskningsmall som tagits fram med hjälp av Socialstyrelsens handbok och stadens riktlinjer.³ Möten med information om granskningen genomfördes med ledning och medarbetare vid de granskade enheterna. Totalt fyra återkopplingsmöten med dialog kring resultatet hölls och låg, liksom resultatet av dokumentationsgranskningen, till grund för analysen av kvalitetsgranskningen. En analys av granskningsresultatet gjordes utifrån ovan nämnda kvalitetsområden, där tillgänglighet och kunskapsbaserad verksamhet redovisas tillsammans.

De förhandsbedömningar som granskades utgör en liten del av de anmälningar som inkommer till stadsdelsförvaltningarna varje år. De ska inte ses som representativa för innehållet i de kronologiska pärmarna i sin helhet utan bör betraktas som stickprov vid respektive stadsdelsförvaltning. Sett till det sammanlagda urvalet om 286 slumpvisa ärenden ger materialet dock en någorlunda stabil skattning av populationen av ärenden över staden totalt sett med en felmarginal om cirka 5,8 procent.

---

³ Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen, beslutade av kommunfullmäktige, 2020-11-02

Utgångspunkter

Anmälningar och förhandsbedömningar

Enligt 14 kap. § 1 SoL ska myndigheter vars verksamhet berör barn och unga och dess anställda genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Även andra myndigheter som till exempel hälso- och sjukvården, Kriminalvården eller Polismyndigheten omfattas av anmälningsskyldigheten. Skyldigheten att anmäla oro för ett barn gäller oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller privat regi. Verksamheter inom socialnämnden är skyldiga att överföra uppgifter om barn som kan vara i behov av skydd eller stöd till barn- och ungdomsenheten.⁴ När myndigheter som inte omfattas av anmälningsskyldigheten eller allmänheten, såsom privatpersoner, har oro för barn bör dessa anmäla oro till socialnämnden, enligt 14 kap. § 1 c SoL.

När en anmälan kommer in ska socialtjänsten omgående göra en bedömning om barnet är i behov av omedelbart skydd. Skyddsbedömningen ska göras samma dag som anmälan kommer in eller senast nästa dag. Dokumentation ska visa datum, skälen till bedömningen, vem som gjort den och dennes befattning.⁵

Tröskeln för anmälningsskyldigheten är lågt satt, vilket innebär att alla inkomna anmälningar inte nödvändigtvis behöver leda till utredning. Om uppgifterna som kommit till socialtjänstens kännedom kan föranleda utrednings-, stöd- eller behandlingsinsatser ska en utredning inledas omgående. Om det från början är tydligt att socialtjänsten inte kan eller bör vidta några åtgärder bör utredning inte inledas. För att klargöra detta kan socialtjänsten genomföra en förhandsbedömning - en avgränsad bedömning om utredning ska inledas eller inte. Om det inte framkommer tydligt nog redan i anmälan har socialtjänsten inom ramen för förhandsbedömningen möjlighet att ta kontakt med barnet och vårdnadshavare för att informera om innehållet i anmälan och ge möjlighet att bemöta uppgifterna.⁶

Enligt barnkonventionen har barn rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. I stadens riktlinjer framgår att detta gäller oavsett om socialtjänsten anser att det kan tillföra utredningen något av betydelse. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets

---

⁴ Socialstyrelsen (2023) Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänsten

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

ålder och mognad. Barn ska ha möjlighet att komma till tals och få sin inställning synliggjord vid myndighetsutövning.⁷

”För att barnets rätt till delaktighet ska vara uppfylld, enligt förarbetena till lagen, behövs bland annat att barnet fått relevant information, möjlighet att föra fram sina åsikter, att åsikterna har beaktats och att barnet har fått återkoppling och information om vad som beslutats och hur barnets bästa har beaktats.

Enligt förarbetena måste barnet också förstå syftet med varför hen tillfrågas och få information om vilka rättigheter som barnet har i kontakten med socialtjänsten. Det är viktigt att ta reda på om barnet kunnat ta emot och förstå den information som har lämnats. Barnet ska känna att dess medverkan har betydelse och att synpunkter tas på allvar. Barn har däremot ingen skyldighet att berätta vad de tänker, tycker eller önskar. Om barnet inte vill yttra sig ska det respekteras.”⁸

Med barnets berättelse får socialtjänsten ett bättre underlag för beslutet att inleda utredning eller inte. Vid beslut att inte inleda utredning och barnet inte gjorts delaktigt ska socialtjänsten dokumentera skälen till detta.⁹ Vårdnadshavares samtycke är en förutsättning för att samtala med barn inom ramen för en förhandsbedömning, såvida inte barnet har en sådan ålder och mognad att barnet själv kan avgöra detta. I ett JO-uttalande exemplifieras detta med barn från och med tolv års ålder.¹⁰

Kontakter med andra än anmälaren och familjen får inte tas i en förhandsbedömning. Utöver sådant som framkommer i kontakt med familjen ska beslut tas om utredning ska inledas utifrån anmälnings innehåll och tidigare kännedom om barnet. Hembesök kan endast vara aktuellt för att etablera kontakt, då andra sätt att upprätta kontakt inte gett resultat.

Enligt stadens riktlinjer ska socialtjänsten erbjuda barnet, vårdnadshavare och anmälningskyldiga anmälaren ett möte, om det bedöms vara till barnets bästa.¹¹ I vissa situationer kan ett sådant anmälningsmöte dock vara olämpligt, exempelvis då anmälan rör uppgifter om misstänkt våld mot barnet.¹²

---

⁷ Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen, beslutade av kommunfullmäktige, 2020-11-02

⁸ Ibid, sid. 13.

⁹ Socialstyrelsen (2023) Utredda barn och unga. Handbok för socialtjänsten

¹⁰ JO dnr 3891-2014

¹¹ Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen, beslutade av kommunfullmäktige 2020-11-02

¹² Socialstyrelsen (2023) Utredda barn och unga. Handbok för socialtjänsten

Hur snabbt beslut om utredning kan fattas beror på uppgifterna i anmälan men en förhandsbedömning får som längst ta 14 dagar från och med att anmälan inkommit. Vid synnerliga skäl kan tidsfristen förlängas, exempelvis för att avvakta polisförhör eller när socialtjänsten trots ansträngningar inte fått kontakt med familjen. Möjligheten att förlänga tidsfristen ska dock tolkas restriktivt, exempelvis utgör tidsbrist hos ansvarig socialtjänst inte skäl att förlänga tiden.¹³

Förhandsbedömningen ska innehålla motivering till beslut om varför utredning ska inledas eller inte. Dokumentation av anmälan, skyddsbedömning och förhandsbedömning sker i Stockholms stad i dokumentet ”BBIC anmälan/information på annat sätt”, som bland annat innehåller redogörelse för vad oron gäller, vilka kontakter som tagits samt skäl för beslut.

Om det i förhandsbedömningen står klart att barnet inte har något behov av stöd eller skydd som motiverar en utredning kan familjen hänvisas till öppna insatser i form av råd och stöd utan biståndsbeslut.¹⁴

Socialtjänsten får informera den som omfattas av anmälningsskyldigheten och som gjort anmälan om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Om anmälaren begär detta ska denna information lämnas ut, om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt.¹⁵

Bakgrund

Samtliga av stadens stadsdelsförvaltningar har organiserat mottagning och förhandsbedömningar av barnavårdsanmälningar genom separata mottagningsgrupper som ansvarar för ärendets initiala skede inom socialtjänsten. Förhandsbedömningar som leder till beslut att inleda utredning lämnas vidare till stadsdelsförvaltningarnas utredningsgrupper inom barn- och ungdomsenheterna.

Under 2023 inkom 39 886 orosanmälningar gällande barn och ungdomar i åldrarna 0 – 20 år till stadens stadsdelsförvaltningar. Jämfört med föregående år ökade antalet orosanmälningar under 2023 med cirka nio och en halv procent.¹⁶ Andelen av de anmälningar som ledde till utredning eller kopplades till en redan

---

¹³ Socialstyrelsen (2023) Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänsten

¹⁴ Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen, beslutade av kommunfullmäktige 2020-11-02

¹⁵ Socialstyrelsen (2023) Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänsten

¹⁶ Socialförvaltningen (2024) Socialtjänstrapporten 2023

befintlig utredning skiljer sig över staden. Totalt skedde detta i 59 procent som framgår i tabellen nedan.

Anmälningar i staden 2023	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Antalet inkomna anmälningar	2 947	6 128	4 117	5 518	4 503	5 110	1 337	2 906	1 636	2 741	2 943	39 886
Antalet inledda eller kopplade utredningar*	1 604	3 776	2 141	3 682	2 758	3 194	604	1 687	755	1 764	1 404	23 369
Antal som inte lett till utredning	1 343	2 352	1 976	1 836	1 745	1 916	733	1 219	881	977	1 539	16 517
Procent som lett till utredning/kopplats	54 %	62 %	52 %	67 %	61 %	63 %	45 %	58 %	46 %	64 %	48 %	59 %

Källa: Socialtjänstrapporten 2023

*Antal anmälningar som hanterats i en utredning genom att en ny utredning inledds eller genom att anmälan kopplats till en pågående utredning.

Granskningsresultat

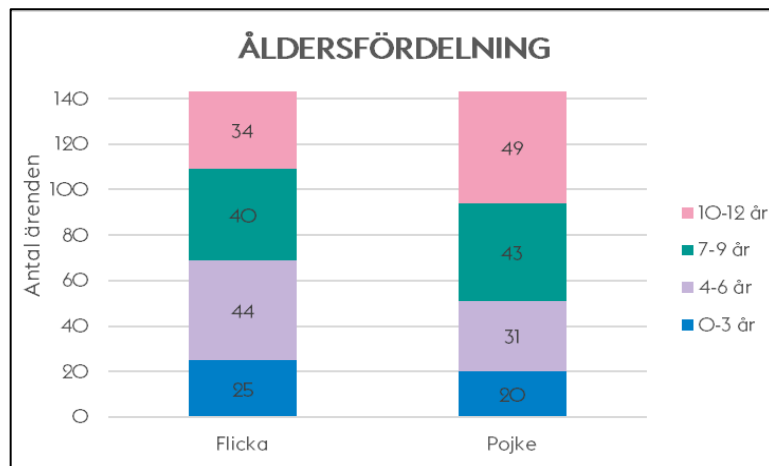
Granskningsresultaten redovisas gemensamt för de elva granskade stadsdelsförvaltningarna. Tabellerna redovisas i antal ärenden. Ibland redovisas resultaten för de 286 ärendena i procent.

Ärendeurvalet/anmälningarna

Åldersfördelningen i urvalet var som följer. Vid samtliga stadsdelsförvaltningar var alla fyra ålderskategorier representerade enligt följande tabell.

Ålder	Antal
0-3 år	45
4-6 år	75
7-9 år	83
10-12 år	83
Total	286

Åldersfördelningen uppdelat på kön visar att pojkarna generellt sett var äldre än flickorna i det granskade materialet.

Cirka 17 procent av barnen i granskningen hade en diagnosticerad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF), vanligtvis autism och/eller ADHD¹⁷.

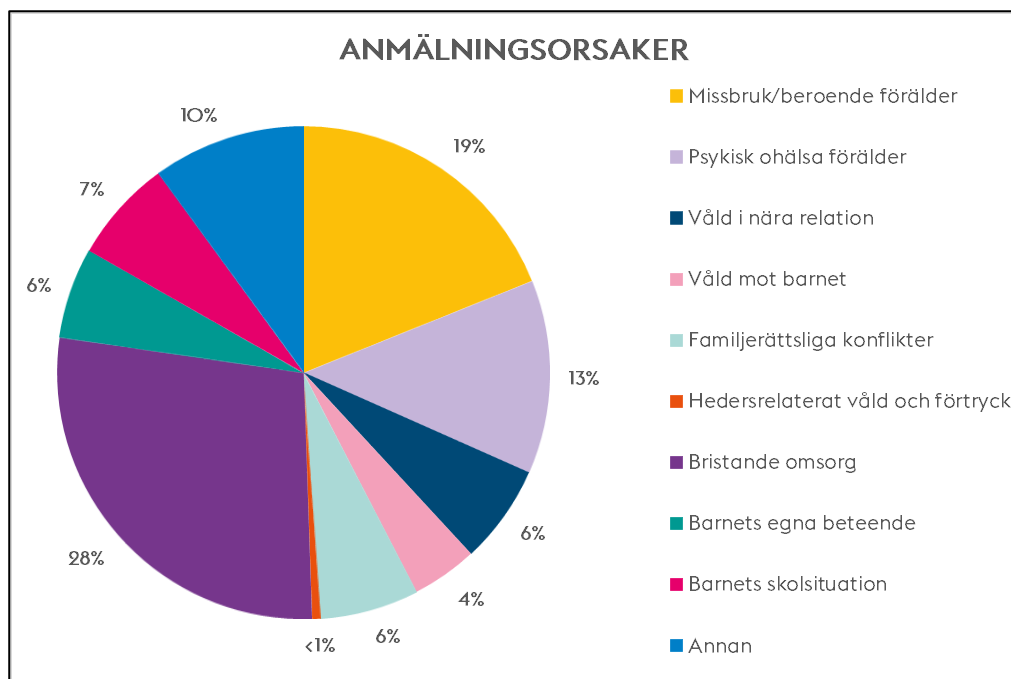
Totalt fanns 370 anmälningsorsaker i de 286 ärendena, detta då det var vanligt med fler anmälningsorsaker i samma anmälan. Av ärendena hade 26 procent två anmälningsorsaker eller fler.

Den vanligaste anmälningsorsaken i urvalet var oro för bristande omsorg vilket förekom i 103 anmälningar och handlade om oro för en förälders omsorgsförmåga. Näst vanligast var oro för en förälders missbruk/beroende eller psykiska ohälsa. Det var vanligt att anmälningsorsaken bristande omsorg fanns i kombination med annan oro, ofta med just dessa två anmälningsorsaker.

Anmälningsorsaken *annan* (se diagram om anmälningsorsaker) handlade framför allt om problem hos föräldrar eller nätverk som inte var tydligt kopplade till barnet, exempelvis osäkra boendeförhållanden/vräkning, kriminalitet i barnets nätverk eller fysisk sjukdom hos föräldern. Anmälningar rörande barnets skolsituation förekom i sju procent av ärendena. Till största del handlade dessa om barn med NPF som hade en icke fungerande skolsituation och där inga andra sociala problem framkom. Den minst förekommande anmälningsorsaken, hedersrelaterat våld och förtryck, fanns som anmälningsorsak i enbart två anmälningar i urvalet. Ingen av dessa innehöll konkreta uppgifter om att barnen levde under hedersförtryck utan bestod av gamla eller diffusa uppgifter.

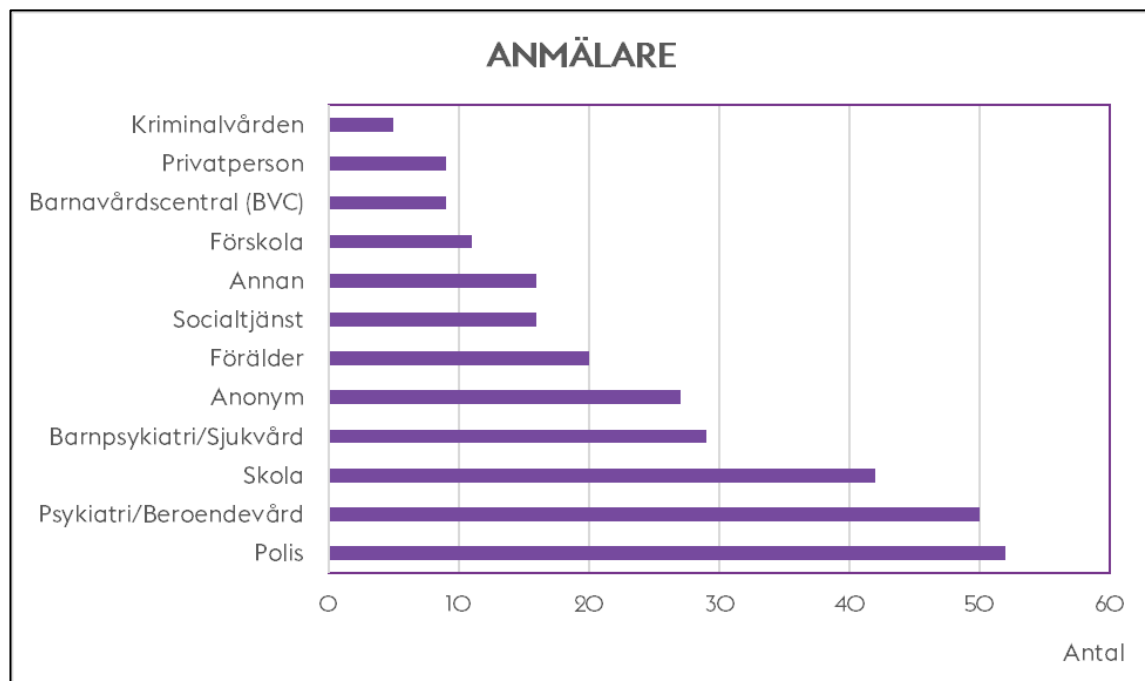
¹⁷ Attention Deficit Hyperactivity Disorder

I 16 anmälningar fanns uppgifter om våld mot barnet, fördelat på två till tre ärenden per stadsdelsförvaltning förutom hos Skärholmen, Hägersten-Älvsjö, Enskede-Årsta-Vantör och Järva där inga våldsärenden återfanns i urvalet. Av de 16 anmälningarna var elva uppgifter av mer diffus karaktär, exempelvis att våldet hade skett för flera år sedan eller inte rörde allvarligt våld, som att föräldern tagit hårt i armen. I fem fall spritt över fyra stadsdelsförvaltningar fanns anmälningar med konkreta uppgifter om våld, till exempel att barnet hade berättat om våldsutsatthet vid upprepade tillfällen och i flera fall också visade rädsla för föräldern. I något fall hade barnet också märken på kroppen.

I 24 anmälningar fanns uppgifter om våld i nära relation. De fanns fördelade på samtliga stadsdelsförvaltningar utom vid Skärholmen där inget ärende gällande våld i nära relation återfanns i urvalet. I de flesta av de 24 förhandsbedömningarna som rörde våld i nära relation benämndes våld som våld. I sex fall omformulerades våld till relationskonflikter av socialtjänsten, utan att det framkom stöd för detta i dokumentationen. Det fanns sådana exempel vid fem stadsdelsförvaltningar. Av de 24 förhandsbedömningarna som rörde våld i nära relation framkom i sex fall att uppgifterna var mycket diffusa och där den förmodat våldsutsatta nekade till uppgifterna på ett trovärdigt sätt eller att våldet hade skett för länge sedan och redan utretts. I 18 fall, spritt över de tio stadsdelsförvaltningarna, framkom det mer konkreta uppgifter om våld i nära relation i barnets uppväxtmiljö.

Den vanligaste anmälaren i de 286 granskade ärendena var polisen följt av psykiatrin samt beroendevård för vuxna. Skolan var den tredje mest frekventa anmälaren. Denna ordning ligger i linje med statistiken för hela staden i Socialtjänstrapport 2023.¹⁸ Kategorin *socialtjänst* inbegriper både anmälningar från andra enheter vid samma stadsdelsförvaltning och anmälningar från annan stadsdelsförvaltning/kommun. Kategorin *annan* bestod oftast av anmälningar från hyresvärdar men även från Försäkringskassan, inkassobolag, kolloverksamheter och stödverksamheter.

Handläggningen

En omedelbar skyddsbedömning i samband med att anmälan inkom upprättades så gott som alltid i ärendena. Dessa var oftast korrekta och relevanta. I sju ärenden saknades en omedelbar skyddsbedömning, fördelat på sex stadsdelsförvaltningar.

Anmälningsmöte hölls i elva av 87 ärenden där anmälan kom från skolan, förskolan eller en kontinuerlig vårdkontakt. Dessa elva ärenden motsvarar tretton procent.

¹⁸ Socialförvaltningen (2024) Socialtjänstrapporten 2023

Erbjöds anmälningmöte?	Bromma	Enskede-Årsta- Vansta	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	3	1	1	0	0	1	1	0	0	2	2	11
Nej	5	5	7	5	7	7	8	8	8	6	10	76
Inte förskola/skola /vårdgivare	18	20	18	21	19	18	17	18	18	18	14	199
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

Sexton anmälningar gällde information om våld mot barnet. Ett ställningstagande kring en eventuell polisanmälan av våldet gjordes i ett ärende, i Norra innerstaden. I övriga ärenden rörande våld mot barnet återfanns inga resonemang om att polisanmäla. 24 ärenden rörde våld i nära relationer. I 21 av dessa var barnen enligt uppgift närvarande vid våldstillfällena. Ställningstagande kring en polisanmälan om barnfridsbrott gjordes i två ärenden, ett i Norra innerstaden och ett i Skarpnäck. Beslut att polisanmäla fattades sammanfattningsvis inte i något av de ärenden som innehöll uppgifter om våld.

Tidigare kännedom om barnet, genom att det antingen fanns tidigare anmälningar som inte lett till utredning eller att det fanns tidigare utredningar gällande barnet, fanns i varierande grad på stadsdelsförvaltningarna och i cirka 37 procent totalt. I 64 procent var barnet inte känt sen tidigare. Vid sju stadsdelsförvaltningar förekom förhandsbedömningar där dokumentation om eventuell tidigare kännedom saknades.

Fanns tidigare kännedom?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	5	5	8	10	12	10	14	8	8	10	7	97
Nej	21	19	11	15	14	16	9	14	15	15	19	168
Information saknas	0	2	7	1	0	0	3	4	3	1	0	21
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

I 45 procent av ärendena träffade socialtjänsten barnets vårdnadshavare på stadsdelsförvaltningen för att prata om den inkomna orosanmälan. Det vanligaste arbetssättet i staden var dock att genomföra förhandsbedömningen genom endast telefonkontakt med barnets vårdnadshavare. Det gjordes i totalt 47 procent av ärendena, med relativt stora lokala skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna. I nära sex procent avslutades förhandsbedömningen utan andra kontakter än att brev skickats till barnets vårdnadshavare. Det var särskilt förekommande i samband med anmälningar från tandvården som ofta inkommit ett stort antal på samma gång avseende barn som inte kommit till tandläkaren trots kallelser.

Skärholmen och Södermalm genomförde fler fysiska möten med familjen jämfört med andra förvaltningar som oftare enbart hade telefonkontakt. I fyra ärenden fanns ingen dokumentation om stadsdelsförvaltningen tagit kontakt med familjen alls, vare sig genom brev eller telefonsamtal.

Kontaktvägar med vårdnadshavare	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Fysiskt möte	7	10	11	6	10	15	6	9	12	24	20	130
Endast telefon	16	15	7	16	15	9	19	17	13	2	6	135
Endast brev	3	1	4	4	1	2	1	0	1	0	0	17
Ingen kontakt	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

I det granskade materialet återfanns inga hembesök. Helt i enlighet med de bestämmelser som finns kring förhandsbedömningar togs

inte heller externa kontakter vid någon av de elva stadsdelsförvaltningarna. Det förekom inte heller kontakter av utredande karaktär med familjerna.

Återkoppling till anmälaren gjordes enligt dokumentationen i 66 procent av de ärenden där återkoppling hade begärts.

Gjordes återkoppling till anmälaren?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	7	8	9	13	5	14	3	4	0	1	5	69
Nej	2	1	1	1	3	2	4	3	7	9	2	35
Inte aktuellt	17	17	16	12	18	10	19	19	19	16	19	182
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

I kategorin *inte aktuellt* återfinns anonyma anmälningar, anmälningar från verksamheter utan anmälningsskyldighet och de anmälningar där en anmälningsskyldig anmälare inte har begärt återkoppling.

Oftast hölls den lagstadgade handläggningstiden om 14 dagar. I tre ärenden gjordes ett ställningstagande om förlängning av handläggningstiden. Samtliga tre var rimliga i sin motivering.

Fattades beslutet inom 14 dagar?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	19	18	22	11	24	20	24	24	23	21	21	227
Nej	7	8	4	15	1	6	1	2	3	5	4	56
Förlängning finns	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	3
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

I en klar majoritet av ärendena framkom i dokumentationen att barnets vårdnadshavare fått information om vad förhandsbedömningen mynnade ut i för beslut.

I de flesta av de 286 förhandsbedömningarna återfanns dokumentation som tydligt motiverade varför utredning inte inleddes. I cirka 20 procent, spritt över samtliga stadsdelsförvaltningar, fanns kvarstående frågor som förhandsbedömningen inte svarade på eller så pass allvarliga uppgifter i anmälningarna att de borde ha föranlett utredning omedelbart.

Barnens delaktighet

I granskningen undersöktes barns delaktighet med utgångspunkten att barn som fyllt fyra år generellt sett kan delta i samtal. Det finns fall där även barn yngre än fyra år kan delta i samtal men av granskningstekniska skäl gjordes gränsdragningen enligt ovanstående.

Barnen i förhandsbedömningarna kom till tals kring anmälan i cirka 25 procent av de ärenden där inga hinder för delaktighet fanns. Till kategorin hinder för barns delaktighet räknas barn under fyra år, barn som till följd av olika typer av funktionsnedsättning saknar förmåga samt barn som avböjt samtalet. Enligt dokumentationen förekom det i sju ärenden att barnet tackade nej till samtal med socialtjänsten. I 22 ärenden samtyckte inte barnets vårdnadshavare till att socialtjänsten hade samtal med barnet. I majoriteten av ärendena där samtal med barnet inte hade genomförts framkom inte om socialtjänsten hade tagit upp frågan om barnsamtal med vårdnadshavare.

Har barnet kommit till tals om anmälan?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Ålvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	4	3	4	5	5	8	2	4	2	10	5	52
Nej	15	16	19	17	15	12	15	17	15	9	6	156
Barnet vill inte	0	0	0	0	0	0	4	0	0	1	2	7
Barnet kan inte	3	5	2	4	5	5	3	4	6	6	6	49
VH samtycker inte	4	2	1	0	1	1	2	1	3	0	7	22
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

I underlaget fanns ett direkt samband mellan barnens ålder och antalet barnsamtal. Det var vanligare att socialtjänsten hade samtal med barnen ju äldre de var.

I de flesta fall fanns en motivering till att samtal med barnet inte hade genomförts. Vanligt förekommande motiveringar var att barnets berättelse inte behövdes för att kunna fatta beslut, att föräldrarnas berättelse gav tillräckligt underlag eller att barnet inte kände till den händelse som var anledningen till den inkomna anmälan.

Är anledningen till att barnet inte kommit till tals dokumenterad?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	20	19	19	20	18	15	22	19	16	11	18	197
Nej	2	4	3	1	3	3	2	3	8	5	3	37
Barnet har kommit till tals	4	3	4	5	5	8	2	4	2	10	5	52
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

Merparten av de 52 barnsamtal som genomfördes skedde med föräldern närvarande i rummet, en handfull bestod av enskilda samtal med barnet. I några fall närvarade barnet vid ett anmälningssamtal. Samtalsstödjande verktyg användes ofta i mötet med barnet, till exempel Tre hus¹⁹ eller genogram²⁰. I flera fall genomfördes också mappning²¹ av den inkomna oron tillsammans med familjen.

Av de 52 barn som kom till tals om den inkomna anmälan var det 37 barn som också fick information om vilket beslut som fattades i ärendet. Detta gjordes genom samtal med barnet eller i några fall genom brev.

Informerar barnet om att utredning inte inleds?	Bromma	Enskede-Årsta-Vantör	Farsta	Hägersten-Älvsjö	Hässelby-Vällingby	Järva	Kungsholmen	Norra innerstaden	Skarpnäck	Skärholmen	Södermalm	Total
Ja	4	3	2	3	2	7	0	2	2	8	4	37
Nej	19	18	22	19	19	14	23	20	18	12	16	200
Barnet under 4 år/saknar förmåga	3	5	2	4	5	5	3	4	6	6	6	49
Total	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	286

¹⁹ Verktyg för barnsamtal inom Signs of Safety-modellen

²⁰ Kartläggning av barnets familjeförhållanden

²¹ Verktyg för att kartlägga risk- och skyddsfaktorer inom Signs of Safety-modellen

Samverkan och hänvisningar

Samverkan med andra enheter inom socialtjänsten återfanns sällan i materialet. Det förekom i 0-2 ärenden per stadsdelsförvaltning och då oftast i ärenden där en vårdnadshavare redan hade en egen kontakt inom en annan enhet för exempelvis en beroendeproblematik. Det förekom endast i något enstaka ärende att en annan enhet bjöds in i syfte att bidra med sin specialistkompetens i bedömningen eller erbjuda insatser till en förälder som inte redan hade stöd för egen del.

I 129 förhandsbedömningar framgick av dokumentationen att det fanns ett uttalat stödbehov hos barn eller vårdnadshavare. I 106 av dessa hänvisades familjen till stöd via andra verksamheter som erbjuder insatser som service utan biståndsbeslut. Ofta var detta insatser via stadsdelsförvaltningens egen öppenvård, bland annat föräldramottagning eller KOMET²². Det förekom också hänvisningar till familjerätten eller stadens relationsvårdscenter. Stödinsatser direkt riktade till barnet återfanns i låg omfattning, i totalt 24 ärenden, oftast till barn- och ungdomspsykiatri, Skilda världar²³, BRA-samtal²⁴ eller Ersta värdpunktens gruppverksamhet för barn till föräldrar i missbruk.

Dialogmöten med enheterna

Socialsekreterare och ledning från samtliga elva stadsdelsförvaltningar deltog i fyra dialogmöten om granskningsresultaten, i syfte att fördjupa analysen kring resultaten. Dialogmötena sammanfattas nedan i ett gemensamt referat.

Barns delaktighet

Hos en majoritet av enheterna framkom en önskan och intention att låta barn vara delaktiga i högre utsträckning. Den vanligaste förklaringen till varför detta i det granskade materialet skett i en låg omfattning var att förutsättningarna ofta inte finns där, med en hög arbetsbelastning som det tydligaste hindret. Framför allt nämndes detta av de enheter som har störst inflöde av anmälningar. Ibland säger föräldrar nej till samtal med barnet och det tidsmässiga utrymmet för motivationsarbete är då begränsat. En socialsekreterare reflekterade kring att det samtidigt går att ifrågasätta att det blir viktigare att hålla handläggningstiden än att prata med barnet. Andra hinder som beskrevs var avsaknad av tillräckligt många besöksrum med barnanpassning men också att barnets delaktighet inte alltid är en självklar utgångspunkt hos

---

²² Föräldrastödsprogram för föräldrar till barn med utagerande beteende

²³ Gruppverksamhet för barn till föräldrar i skilsmässa

²⁴ Samtalsmodell för barn 7-18 år som är anhöriga till föräldrar med missbruks- eller spelproblem, psykisk sjukdom eller allvarlig sjukdom

socialtjänsten - vilket den enligt merparten av deltagarna borde vara eftersom barns och föräldrars intressen inte alltid går hand i hand och att föräldrarna annars tenderar att få tolkningsföreträde.

---

*”Vi vet inte vad som är sant och inte när en förälder pratar. Ett barn kan klargöra saker och ha en **helt** annan bild än vad föräldern har. Det kommer vi inte veta förrän vi träffar barnet.”*

En enhetschef i staden

I dialogmötena framkom i några fall resonemang kring att det inte alltid är barns bästa att göras delaktiga, då man inte vet hur samtalet kan påverka barnet eller att det kan vara ett för stort ansvar att lägga på ett barn. Merparten av deltagarna framförde dock att barn borde inkluderas i större utsträckning och att föreställningen om att ha kontakt med socialtjänsten behöver avdramatiseras – ibland även hos socialtjänsten. Enligt flera deltagare har mottagningarna en viktig funktion för att öka tilliten och förtroendet för socialtjänsten som en motvikt mot desinformation. Flera deltagare framförde att socialtjänsten, istället för att upprätthålla tystnad i familjer som lever med hemligheter på grund av skuld och skam, kan se till att det som är viktigt kommer upp på bordet så att familjen kan få hjälp.

Konkret oro leder inte alltid till utredning

Enheterna resonerade också kring varför allvarliga anmälningar inte alltid lett till utredning. En förklaring som lyftes var att mottagningen undviker att inleda utredning med hänsyn till att utredningsgrupperna är tungt belastade. Det kan också handla om bristande likställighet, att till exempel våld inte bedöms på samma sätt över staden. Några framförde att det också kan handla om dokumentationsbrister, att det inte gjorts tydligt i skrift varför oron minskat och utredning inte behöver inledas. För att minska risken att allvarlig oro inte hanteras är det viktigt att gruppens samlade kompetens används systematiskt i arbetet genom att ärenden diskuteras både i arbetsgruppen och med chef.

Samverkan

Flera enheter beskrev att det finns en välfungerande samverkan med stadsdelsförvaltningens relationsvårdsteam (RVT) men att samverkan med till exempel missbrukshandläggare behöver stärkas samt att personalomsättning och tidsbrist är ett tydligt hinder. Att sitta nära varandra fysiskt och lära känna varandra beskrevs som en förutsättning för att få till stånd systematisk samverkan.

Likställighet

Flera enheter beskrev att förutsättningarna skiljer sig mellan de olika mottagningsgrupperna och att detta kan påverka kvaliteten i arbetet. Detta rörde bland annat skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna sett till antalet anställda i relation till antalet inkomna anmälningar per år men också skillnader mellan stadsdelsförvaltningarna kring hur omfattade mottagningarnas uppdrag är. Vid flera dialogmöten betonades behovet av ett stadsövergripande nätverk för mottagningsfunktionen, i syfte att bevaka likställigheten och dela kunskap mellan stadsdelsförvaltningarna, något som idag saknas.

Socialtjänstinspektörernas analys

Jämställdhetsanalys

Granskningen har haft ett jämställdhetsperspektiv genom att resultaten på samtliga granskningsfrågor har analyserats uppdelat på kön för att på så sätt kunna hitta eventuella omotiverade skillnader mellan handläggningen av flickors respektive pojkars ärenden. Granskningen visade i stort inga signifikanta skillnader mellan könen, utom vad gäller barns delaktighet.

De äldre barnen kom till tals i högre grad än de yngre totalt sett i granskningen. Trots att pojkarna generellt sett var äldre än flickorna i underlaget kom flickorna till tals i högre grad än pojkarna. Denna skillnad visade sig i samtliga ålderskategorier där barnen var över 4 år och inte hade andra hinder för delaktighet. Skillnaden mellan könen var som störst bland de äldre barnen. Totalt sett var 18 procent av pojkarna och 25 procent av flickorna delaktiga i samtal kring den inkomna oron. Då både skillnaden och urvalen är relativt små går det inte att med säkerhet säga att skillnaderna mellan könen återfinns i hela populationen och det går inte att utesluta att det exempelvis beror på att anmälningarna skiljer sig i förhållande till allvarlighet eller att andra omständigheter spelar in.

I en studie som genomförts på uppdrag av Diskrimineringsombudsmannen²⁵ intervjuades socialsekreterare i syfte att undersöka och identifiera faktorer som påverkar bedömningen av barns behov. Där framkom att socialsekreterarnas upplevelse var att flickor kommer till tals i högre grad än pojkar. Socialsekreterarna såg flickor som mer hjälpsökande och benägna att prata om sin situation. Pojkar tenderar, enligt socialsekreterarna,

---

²⁵ Diskrimineringsombudsmannen (2021) Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering? En kvalitativ studie om faktorer som påverkar socialsekreterares bedömningar och beslut inom den sociala barn- och ungdomsvården.
<https://www.do.se/kunskap-stod-och-vagledning/publikationer-om-diskriminering/2021/skillnader-som-kan-utgora-risker-for-diskriminering>

att ensam få bära ansvaret för sin situation – trots att problematiken kan vara densamma som för flickor. Socialsekreterarna i studien upplevde överlag bli mer oroliga för flickors situation än för pojkars. Mot bakgrund av detta är det viktigt att verksamheterna löpande bevakar och arbetar med att barnets könstillhörighet inte påverkar handläggningen på ett osakligt sätt.

Trygghet och säkerhet

I det granskade materialet var de formella handläggningskraven i stort uppfyllda, generellt fanns till exempel korrekta skyddsbedömningar och relevant underlag i dokumentationen. De flesta stadsdelsförvaltningar höll oftast den lagstadgade tidsfristen och det genomfördes inga hembesök. Det förekom inte utredande kontakter med familjen eller externa parter inom ramen för förhandsbedömningarna. Detta visar på rättssäkerhet i handläggningen och är särskilt positivt mot bakgrund av att IVO i sin nationella tillsyn tidigare kritiserat just dessa områden avseende förhandsbedömningar.²⁶

I materialet återfanns vid alla stadsdelsförvaltningar en mängd av rutinansmälningar som skickats från tandvården vid samma tillfälle avseende att barn inte kommit till tandläkaren trots kallelser. I anmälningarna var det generellt otydligt vilka efterforskningar om skälen till uteblivet besök som tandvården hade gjort själva. Rutinanmälningar från tandvården hanterades olika på stadsdelsförvaltningarna, där några tog kontakt med familjen och andra endast skickade brev med uppmaning till vårdnadshavare att säkerställa barnets behov av tandvård. IVO har angående denna slags anmälningar uttalat att förhandsbedömning utan kontakt med familjen är ett otillräckligt underlag för att fatta beslut.²⁷ Likställda rutiner och hanteringen av denna slags anmälningar bör därför följas upp både i socialförvaltningens chefsnätverk och i samverkan med tandvården.

Merparten av de granskade förhandsbedömningarna redogjorde på ett rimligt sätt varför den inkomna oron inte ledde till att utredning skulle inledas. Oftast var det för att stödbehov kunde åtgärdas på annat sätt eller för att oron tydligt minskat i och med förhandsbedömningen. I cirka 20 procent av det granskade underlaget fanns kvarstående oro som borde ha föranlett en utredning. Sådana ärenden fanns vid samtliga stadsdelsförvaltningar och nästan alla dessa rörde anmälningar från anmälningsskyldiga verksamheter. Samtliga anmälare var namngivna. I några av dessa

---

²⁶ IVO (2014) Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga? (2015) Skydds nätet som inte får brista (2023) Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga

²⁷ IVO (2014) Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga?

ärenden fanns kvarstående oro som förhandsbedömningen inte fullt svarade mot. Eventuellt hade oron minskat om barnet hade gjorts delaktigt.

Det fanns, bland de 20 procenten, anmälningar med så allvarliga uppgifter att de omfattas av utredningsskyldigheten och därmed borde ha lett till beslut om utredning utan dröjsmål. Exempelvis oro för allvarligare omsorgsbrister, våld mot barnet och konkreta uppgifter om missbruk eller våld i nära relation i barnets uppväxtmiljö. Ärenden som rörde våld i nära relation utmärkte sig i det granskade materialet med en stor mängd anmälningar som inte ledde till utredning trots att det fanns konkreta uppgifter om våld. I svensk forskning lyfts att den sociala barnavården, trots att lagstiftningen är tydlig, saknar strukturer för att hantera barn som upplever våld. Forskarna menar specifikt att våld i hemmiljön inte tolkas som våld mot barnet och att socialtjänsten fundamentalt behöver ändra attityden till våld i nära relation för att praktiken bättre ska följa lagstiftningen.²⁸

I de allvarliga anmälningar som inte ledde till utredning verkar socialtjänsten ha gett företräde till föräldrarnas uppfattning, både avseende vad som hade hänt och om barnet riskerat eller tagit skada. Samma tendens har uppmärksammats i svensk forskning som framhåller vikten av att tolkningsföreträdet delas mellan föräldrar, barn och socialtjänst.²⁹ Det är viktigt att den professionella kunskapen tar mer utrymme utifrån myndighetens uppdrag och mandat och att socialtjänsten uppmärksammar och agerar på allvarlig oro vilket också understryks i en studie om förhandsbedömningar.³⁰ IVO har återkommande kritiserat kommuner kring att för många anmälningar blir föremål för omfattande förhandsbedömningar trots att anmälan i sig ger tillräckligt underlag för att besluta om utredning. IVO har också pekat på att allvarlig oro gällande barn inte alltid leder till utredning, bland annat utifrån att hänsyn till verksamhetens organisatoriska/ekonomiska förutsättningar påverkar benägenheten att inleda utredning.³¹ Liknande skäl lyftes även av några stadsdelsförvaltningar vid dialogmöten. En annan viktig fråga som lyftes var önskemål om stadsövergripande nätverk för mottagningsfunktionerna, vilket sannolikt skulle möjliggöra större likställighet i bedömningar och arbetssätt.

---

²⁸ Ann-Charlotte Münger & Tina Mattsson (2020) 'The needs of the child have been met': preliminary assessments regarding domestic violence in Swedish Child Protection Services, *Nordic Social Work Research*, 10:2, 100-113

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ IVO (2023) Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga, (2015) Skydds nät som inte får brista, (2014) Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga?

Samtliga stadsdelsförvaltningar planerar att delta i den nationella uppföljningen av socialtjänstens omställning (NUSO)³². Inom ramen för denna kommer anmälningar och ansökningar från år 2023 undersökas med fokus på i vilken utsträckning de lett till utredning. Underlaget blir betydelsefullt i fortsatt utvecklingsarbete tillsammans med denna gransknings resultat.

Självbestämmande och integritet

Barns delaktighet var utifrån ett barnrättsperspektiv ett tydligt utvecklingsområde i granskningen. Barn har enligt barnkonventionen rätt att uttrycka sin mening och höras i frågor som rör dem. Barn gjordes delaktiga genom samtal med socialtjänsten i 25 procent av det granskade materialet. Att göra fler barn delaktiga genom samtal är ett tydligt utvecklingsområde. En reflektion från dokumentationen är att socialtjänsten tycktes vilja skydda barnet från att prata om eller få information om svåra frågor, och att det fanns en uppfattning att barnet riskerar att fara illa av samtal med socialtjänsten. Baserat på dokumentationen framträdde ingen systematik för att säkerställa barns rätt till delaktighet utan det verkade snarare vara upp till den enskilda socialsekreteraren att avgöra från fall till fall. I materialet blev det också tydligt att brist på samtycke från vårdnadshavare eller barn sällan var anledningen till att barnsamtal sänkades. Det framgick inte om socialtjänsten försökte motivera till eller lyfta frågan om barnsamtal.

Även barnskyddsperspektivet behöver och kan stärkas genom barns delaktighet. I underlaget förekom att allvarliga anmälningar skrevs av på med ett enda samtal som grund, där barnets vårdnadshavare nekade till uppgifterna, och barnets berättelse helt sänkades.

Den sociala barnavårdens kärnuppdrag är att erbjuda stöd och skydd till barn som far illa. Barnets och föräldrarnas intressen är inte alltid desamma och även om socialtjänsten måste ha tillit till föräldrar får denna tillit inte ske på bekostnad av barnet som rättighetsbärare. För att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda är de beroende av vuxna vilket kräver att socialtjänstens arbetssätt aktivt säkerställer barns delaktighet och rätt till information. Forskning visar att det familjestödsorienterade synsätt som präglar den svenska sociala barnavården innebär att socialtjänsten har stort fokus på föräldrars frivilliga partnerskap och prioriterar föräldrars tolkningsföreträde, vilket innebär att barnets rätt till delaktighet, stöd och skydd riskerar att underordnas.³³

---

³² Nationell uppföljning av socialtjänstens omställning (NUSO) [Nationell uppföljning, NUSO | Framtidens socialtjänst | SKR](#)

³³ Maria Heimer & Camilla Pettersson (2023) Barnets resa i socialtjänsten - det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare. Region Örebro län

Utifrån granskningsresultaten är ett viktigt medskick i arbetet med omställningen till den eventuellt kommande nya Socialtjänstlagen att barnets rätt till delaktighet måste säkerställas. Möjligheten till att erbjuda insatser utan föregående utredning ställer krav på att säkerställa att föräldrars tolkningsföreträdare inte överordnas barnens, då det enligt forskning finns en risk för det.³⁴

Vid dialogmötena med de granskade enheterna framkom olika synsätt på barns bästa och hur förutsättningarna för barns delaktighet ska bedömas och säkerställas i verksamheterna. Skärholmen och Järva hade vid dialogmötena en tydlig intention att systematiskt inkludera barnet och lyckades också, enligt ärendedokumentationen, göra det i högst utsträckning. En viktig iakttagelse var att de möten med barn som hölls vid samtliga stadsdelsförvaltningar generellt var av god kvalitet, bland annat för att samtalsstödande verktyg ofta användes. Samtalsstödande verktyg stärker barnets förutsättningar att uttrycka sig – dock måste fokus vara begränsat till den inkomna oron och gränslinjen mot faktiskt utredande måste hållas i åtanke. I de fall barnet inkluderades blev underlaget för beslut säkrare och barnets stödbehov kom också naturligt och tydligare i fokus.

Tillgänglig och kunskapsbaserad verksamhet

I det granskade materialet hade 17 procent av barnen diagnosticerats NPF och sannolikt fanns även ett mörkertal eftersom förhandsbedömningarnas fokus framför allt rörde den aktuella anmälan. Oavsett innebär detta en överrepresentation gentemot normalpopulationen.³⁵ Enligt en rapport från Riksförbundet Attention³⁶ är en vanlig upplevelse hos familjer med barn med NPF att socialtjänsten inte alltid har rätt redskap och kompetens. Mot bakgrund av detta finns skäl att systematiskt prioritera kunskap, bemötande och anpassningar utifrån NPF-perspektiv inom den sociala barnvården. Socialstyrelsen betonar i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid ADHD och autism vikten av att socialtjänsten har rutiner för att erbjuda tidiga insatser för barn med NPF, vidare att socialtjänsten vid bristande kunskap riskerar ge fel insatser.³⁷

---

³⁴ Maria Heimer & Camilla Pettersson (2023) Barnets resa i socialtjänsten - det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare. Region Örebro län

³⁵ Socialstyrelsen (2024) Nationella riktlinjer 2024: Adhd och autism. Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten

³⁶ Riksförbundet Attention (2019) Projekt Familjelyftets rapport del 1

³⁷ Socialstyrelsen (2024) Nationella riktlinjer 2024: Adhd och autism. Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten

En generell iakttagelse var att barnets behov av skydd ofta fanns belyst men att behov av stöd genomgående inte var lika tydligt berört i dokumentationen. Av de hänvisningar till stöd i öppna verksamheter som gjordes rörde majoriteten stöd riktat till föräldrar, hänvisningar till stödinsatser direkt till barnet såsom gruppverksamhet eller liknande gjordes mer sällan. Här skulle mottagningsgrupperna, i enlighet med vad som lyftes vid dialogmötena, kunna ha en mer aktiv roll i det förebyggande arbetet. I Stiftelsen Allmänna Barnhusets nyligen publicerade undersökning³⁸ framkom tydligt att barn till föräldrar med egna svårigheter mår sämre psykiskt än andra barn, också att många av dessa barn inte har någon att vända sig till och inte får stöd. Vad gäller barn som inte bedöms behöva utredas är det viktigt att mottagningsfunktionerna använder uppdaterade kataloger avseende öppna stödinsatser, som också omfattar stödinsatser direkt till barn som anhöriga, exempelvis BRA-samtal.

Helhetssyn och samordning

Samverkan med andra funktioner som exempelvis missbrukshandläggare förekom i mycket låg grad i det granskade materialet. I många fall hade till exempel en missbruk- eller RVT-handläggare kunnat bidra vid mötet med familjen, med relevanta frågor och motivationsarbete utifrån den specialistkompetens som barnhandläggare generellt saknar. För att ge ett samordnat bemötande skulle ett familjeorienterat arbetssätt kunna övervägas såväl i det lokala som centrala utvecklingsarbetet. Att arbeta familjeorienterat innebär kunskaps- och samverkansvinster eftersom familjen möts av samlad specialistkompetens, med ökad möjlighet till motivationsarbete. Arbetssättet hindras inte av sekretess men förutsätter intern samordning och gemensamma rutiner. Socialstyrelsen erbjuder kunskap och vägledning gällande familjeorienterat arbetssätt via Socialstyrelsens stöd- och vägledningssida Kunskapsguiden.³⁹

Av förhandsbedömningarna rörde 37 procent barn som var kända sedan tidigare hos socialtjänsten. I merparten av dessa framkom inte i dokumentationen hur den tidigare kännedomen vägts in i beslutet att inte inleda utredning. Forskarna Heimer och Pettersson resonerar att det i barnets resa genom socialtjänstprocessen finns glapp som äventyrar barnets tillgång till skydd och stöd genom att information tappas mellan mottagning, utredning och insats. Glappen finns inte bara mellan myndighetskedjans olika funktioner utan även för barn

---

³⁸ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2024) Våldsutsatthet bland barn till föräldrar med svårigheter

³⁹ [Familjeorienterat arbetssätt vid missbruk eller beroende - Kunskapsguiden](#)

som återaktualiseras, mellan en utredningskedja och nästa.⁴⁰ Utifrån ett barnskyddsperspektiv och för att bedömningen ska utgå från helhetssyn är det viktigt att tidigare kännedom tydligt vägs in i bedömningen då ny anmälan inkommer.

Effektivitet

Återkoppling till anmälare gjordes i 66 procent av de ärenden där återkoppling begärts. I en nyligt publicerad statlig utredning⁴¹ kom förslaget att fler myndigheter och aktörer ska bli anmälningsskyldiga vid oro för barn samt att alla anmälningsskyldiga ska få skriftlig återkoppling på sin anmälan inom 14 dagar. Om detta blir verklighet kommer kraven på handläggningen av anmälningar öka ytterligare med fler lagstadgade tidsgränser att ta hänsyn till.

Den ökande inströmningen av anmälningar, ett begränsat antal socialsekreterare per mottagningsgrupp och tidsgränsen för förhandsbedömningar innebär att socialtjänsten behöver arbeta effektivt och göra prioriteringar. Att en stor del av ärendena hanteras via telefon sker dock på bekostnad av barnens delaktighet. Det fanns också exempel på flera stadsdelsförvaltningar där allvarlig oro, till exempel våld mot barn eller missbruk, hanterades med endast telefonkontakt med föräldrarna. Att inkludera barnet i större utsträckning skulle ta mer tid i anspråk och utifrån vad som framkommit i kontakten med flera enheter finns inte den tiden tillgänglig i dagsläget. Granskningen visar att samtliga mottagningsgrupper lägger resurser på att förhandsbedöma anmälningar som borde ha lett till utredning istället för att direkt inleda utredning och lämna över ärendet till utredningsgrupperna. Ett sätt att frigöra tid för de som arbetar inom mottagningarna, som dessutom ökar rättssäkerheten, är att i högre grad inleda utredning när ett tydligt underlag för beslut finns redan i anmälan. Detta ska enligt lagstiftningen ske vid de anmälningar som faller inom utredningsskyldigheten.

---

⁴⁰ Maria Heimer & Camilla Pettersson (2023) Barnets resa i socialtjänsten - det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare. Region Örebro län

⁴¹ Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn Ds 2023:15